

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 615/2022-78

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **WTC-MACRO Enviro a. s.**, Gogoľova 18, Bratislava, IČO 44 816 651, zastúpenej MAJCHRÁK & MAJCHRÁK, advokáti, s. r. o., Nová Bystrica 850, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2Obdo/53/2021 z 21. júna 2022 takto

rozhodol:

Ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 13. októbra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím dovolacieho súdu v civilnom spore, ktoré žiada zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľka bola žalovaná v spore o určenie popretých pohľadávok, pretože poprela pohľadávku žalobkyne prihlásenu do konkurzu úpadcu. Medzi stranami bola sporná pravosť podpisov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], konajúcich v mene úpadcu, na úverových zmluvách, z ktorých mali popreté pohľadávky vzniknúť. Sťažovateľka v spore predložila znalecký posudok znalca [REDAKOVANÉ] so záverom, že podpisy [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] na zmluvách nie sú pravé. Žalobkyňa predložila znalecký posudok kriminalistického a expertízneho ústavu so záverom, že zmluvy nevykazujú znaky neoprávnených zásahov. Žalobkyňa predložila odborné stanovisko znalkyne [REDAKOVANÉ] vo veci posúdenia sťažovateľkou predloženého znaleckého posudku so záverom, že znalec nemal pri overovaní pravosti sporných podpisov k dispozícii vyhovujúci porovnávajúci

materiál a že porušil stanovenú formu a obsah znaleckého posudku. Žalobkyňa predložila znalecký posudok znalkyne [REDAKOVANÉ] so záverom, že podpis [REDAKOVANÉ] je s najväčšou pravdepodobnosťou pravý a podpis [REDAKOVANÉ] je pravý. Na návrh žalobkyne znalkyňa [REDAKOVANÉ] podala na pojednávaní ústne do zápisnice súkromný znalecký posudok so záverom, že sporné podpisy sú najskôr pravé.

3. Okresný súd žalobe vyhovel a určil, že popreté pohľadávky existujú. Okresný súd vychádzal z toho, že sťažovateľkou predložený znalecký posudok bol spochybnený a jeho hodnovernosť bola vyvrátená odborným stanoviskom znalkyne [REDAKOVANÉ]. Preto vychádzal zo žalobkyňou predložených znaleckých posudkov o pravosti podpisov. Na návrh sťažovateľky okresný súd od marca 2019 do októbra 2019 na účel nariadenia znaleckého dokazovania zisťoval od viacerých znalcov čas a cenu vypracovania posudku. Okresný súd v júni 2019 uznesením nariadil znalecké dokazovanie znalkyňou [REDAKOVANÉ], ktoré pre jej odmietnutie v júli 2019 zrušil a na október 2019 nariadil pojednávanie. Sťažovateľka na pojednávaní, na ktorom bol vyhlásený rozsudok, poukazovala na prekvapivý postup súdu, ktorý najprv nariadil znalecké dokazovanie a po odmietnutí znalkyne ho vypracovať od neho upustil a rozhodol vo veci. V nadväznosti na to žiadala o odročenie pojednávania pre účely vypracovania súkromného znaleckého posudku. K tomu okresný súd uviedol, že nepostupoval prekvapivo, keď tento postup musel byť stranám známy minimálne z toho, že namiesto pokračovania v znaleckom dokazovaní nariadil pojednávanie.

4. Sťažovateľka podala odvolanie pre vady konania, skutkové a právne vady rozsudku okresného súdu. Sťažovateľka okresnému súdu vytýkala, že rozhodol predčasne, keď pri porovnávaní dôkazov o medzi stranami spornej skutočnosti nebolo možné vyvodiť záver o preukázaní pravosti podpisov. Vada konania mala spočívať v tom, že okresný súd zrušil uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania len v nadväznosti na odmietnutie znalkyne posudok vypracovať bez akéhokoľvek oznámenia zmeny v postupe dokazovania stranám, o čom sa dozvedeli až na pojednávaní, na ktorom okresný súd rozhodol vo veci. Tým, že okresný súd následne nevyhovel žiadosti sťažovateľky o odročenie pojednávania na predloženie ďalšieho súkromného znaleckého posudku, bolo jej odňaté právo konať pred súdom. Sťažovateľka sa nestotožnila s úvahou súdu, že zo zrušenia uznesenia o ustanovení konkrétneho znalca mala vyvodiť, že nariadené znalecké dokazovanie sa vôbec nevykoná, práve naopak, myslela si, že do pojednávania súd ustanoví iného znalca. Poukazovala na judikatúru, podľa ktorej ak vznikne rozpor v dvoch znaleckých posudkoch, ktorý sa nepodarí odstrániť ani výsluchom znalcov, tak potom súd musí, ak to strana sporu navrhne, nariadiť dôkaz kontrolným znaleckým posudkom.

5. Krajský súd odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil. K námietke sťažovateľky o nemožnosti predložiť súkromný znalecký posudok po tom, ako sa na poslednom pojednávaní dozvedela o tom, že okresný súd nariadené znalecké dokazovanie nevykoná, krajský súd uviedol, že sťažovateľka mala túto možnosť v priebehu celého konania a nemožno ju zúžiť len na posledné pojednávanie. Predvídateľnosť toho, že sa nariadené znalecké dokazovanie nevykoná, vyplynula zo zrušenia uznesenia o nariadení znaleckého dokazovania konkrétnym znalcom a z predvolania na pojednávanie. Preto si sťažovateľka mala byť vedomá dôkaznej situácie a pripravená na predloženie súkromného znaleckého posudku. K tomu krajský súd dodal, že sťažovateľka najmenej od spochybnenia ňou predloženého znaleckého posudku odborným stanoviskom mala možnosť predložiť ďalší súkromný znalecký posudok. Krajský súd uviedol, že súdu nevznikla povinnosť nariadiť znalecké dokazovanie, keď závery znaleckého posudku predloženého sťažovateľkou boli spochybnené odborným stanoviskom, a preto neexistovala konkurencia dvoch

posudkov s rozdielnymi závermi o rovnakej otázke. Navyše, znalecký posudok predložený sťažovateľkou nemal predpísané náležitosti, a preto ho okresný súd správne vyhodnotil ako listinný dôkaz. Krajský súd považoval rozsah vykonaného dokazovania za dostatočný a v postupe okresného súdu nevzhladol nič pre sťažovateľku prekvapivé.

6. Sťažovateľka podala proti rozsudku krajského súdu dovolanie podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku, pretože súdy jej nesprávnym procesným postupom znemožnili, aby uskutočňovala svoje procesné práva v miere porušenia jej práva na spravodlivý proces. Rovnako ako v odvolaní poukazovala na to, že po tom, keď okresný súd nariadil znalecké dokazovanie, ho nečakane odmietol vykonať, pričom k odôvodneniu odmietnutia pristúpil až na poslednom pojednávaní. Okresnému súdu vytýkala aj to, že po tom, keď návrh na vykonanie znaleckého dokazovania na poslednom pojednávaní zamietol, nevyhovel jej žiadosti o odročenie pojednávania na účel predloženia súkromného znaleckého posudku. Sťažovateľke nebolo zrejmé, prečo okresný súd bez zmeny skutkového stavu nevykonal nariadený dôkaz. Sťažovateľka nesúhlasila s krajským súdom, že mala dostatok času na predloženie súkromného znaleckého posudku, keďže o tom, že súd nevykoná ním nariadené znalecké dokazovanie, sa dozvedela až po záverečných rečiach. Poukazovala na to, že zrušenie uznesenia o ustanovení konkrétneho znalca pre jeho osobné dôvody neznamená samo osebe zrušenie nariadeného znaleckého dokazovania.

7. Najvyšší súd namietaným uznesením odmietol dovolanie sťažovateľky ako neprípustné. Najvyšší súd konštatoval, že zo stranami predložených súkromných znaleckých posudkov, odborného stanoviska a ostatných vykonaných dôkazov bolo možné bezpečne ustáliť, že sporné podpisy na úverových zmluvách sú pravé. Preto sa nestotožnil s argumentáciou, že súdy zamietli návrh na vykonanie dokazovania, ktorým sa mala v konaní ustáliť sporná skutočnosť. Najvyšší súd k námietke o povinnosti nariadiť znalecké dokazovanie pri dvoch protichodných záveroch znalcov uviedol, že toto nemusí byť vždy správne a hospodárne, pretože aj znalecký posudok musí súd hodnotiť v súvislosti s ostatnými dôkazmi. K námietke o prekvapivosti rozhodnutí uviedol, že rozsudok krajského súdu nie je prekvapivý, keďže svoje rozhodnutie nezaložil na iných právnych záveroch ako okresný súd. Ani rozsudok okresného súdu nepovažoval za prekvapivý, keďže zrušením uznesenia o nariadení znaleckého dokazovania konkrétnym znalcom a nariadením pojednávania spolu s množstvom dovtedy vykonaných dôkazov musel byť stranám zrejмый zámer súdu rozhodnúť. K tomu, že zrušenie uznesenia o ustanovení konkrétneho znalca neznamená samo osebe zrušenie nariadeného znaleckého dokazovania, najvyšší súd uviedol, že je to uznesenie upravujúce vedenie konania, ktorým súd nie je viazaný, a preto ho môže zmeniť alebo vydať nové uznesenia bez potreby zrušenia predchádzajúceho uznesenia.

III.

8. Právo sťažovateľky na spravodlivý proces malo byť porušené nariadením znaleckého dokazovania, keďže ho okresný súd považoval za nevyhnutné pre spornosť rozhodujúcej skutočnosti a jeho následným pre sťažovateľku prekvapivým, procesne nesprávnym nevykonaním. Sťažovateľka namieta konštatovanie súdov, že nešlo o pre ňu prekvapivý postup okresného súdu. Vzhľadom na okresným súdom prijatú nevyhnutnosť nariadenia znaleckého dokazovania a zrušenie ustanovenia konkrétneho znalca sa sťažovateľka domnievala, že do pojednávania bude ustanovený nový znalec a vykonané znalecké dokazovanie. Okresnému súdu vytýka aj to, že až po záverečných

rečiach vyslovil, že návrh na znalecké dokazovanie zamieťa bez toho, aby predtým rozhodol, že od nariadeného znaleckého dokazovania upúšťa. Sťažovateľka súdom vytýka, že si stotožnili pojmy nariadenie znaleckého dokazovania a ustanovenie znalca. Znalecké dokazovanie sa nenariaďuje ustanovením znalca, znalec sa ustanovuje pre účel vypracovania posudku v rámci už nariadeného znaleckého dokazovania. Preto zrušenie ustanovenia znalca samo osebe neznamená zrušenie nariadeného znaleckého dokazovania. To podľa sťažovateľky potvrdzuje aj to, že okresný súd až na poslednom pojednávaní zrušil nariadenie znaleckého dokazovania.

9. Sťažovateľka trvá na tom, že okresný súd mal pre zjavné rozpory v záveroch posudkov nariadiť kontrolné znalecké dokazovanie. Konštatovania súdov, že nariadenie znaleckého dokazovania je nadbytočné a skutkový stav je spoľahlivo zistený, sú vzhľadom na vykonané dokazovanie svojvoľné, pričom poukazuje na viaceré skutkové nezrovnalosti a nezrovnalosti v posudkoch predložených žalobkyňou. V nadväznosti na konštatovanie krajského súdu, že sťažovateľka mala dostatok času predložiť súkromný znalecký posudok, poukazuje na to, že to je jej právo, a nie povinnosť, ktorému podľa systematického členenia dôkazných prostriedkov predchádza právo súdu nariadiť znalecké dokazovanie.

10. Najvyšší súd žiada ústavnej sťažnosti nevyhovieť. K namietanému nevykonaniu nariadeného znaleckého dokazovania uviedol, že vykonané dôkazy boli dostačujúce pre záver o pravosti podpisov. Najvyšší súd ani v procese hodnotenia dôkazov nevzhladol pochybenia. Z procesného postupu okresného súdu v nepokračovaní znaleckého dokazovania a nariadení pojednávania musel byť stranám sporu známy záujem vo veci rozhodnúť, a to s prihliadnutím na množstvo vykonaných dôkazov. Poukazuje na to, že sťažovateľka namieta najmä vyhodnotenie predložených dôkazov a pre viazanosť zisteným skutkovým stavom ho nemohol podrobiť dovolaciemu prieskumu.

11. Žalobkyňa považuje ústavnú sťažnosť za neopodstatnenú. Poukazuje na to, že v konaní predložila dostatočné množstvo dôkazov, z ktorých bolo možné bezpochyby ustáliť skutkový stav v rozhodujúcej otázke pravosti podpisov. Sťažovateľka predložila iba listinný dôkaz, znalecký posudok [REDAKOVANÉ], pričom ona predložila súkromné znalecké posudky dvoch znalkýň, odborné vyjadrenie a znalecký posudok kriminalistického a expertízneho ústavu.

IV.

12. Sťažovateľka najvyššiemu súdu, opakujúc dovoláciu argumentáciu, vytýka, že nenapravil ňou namietané procesné pochybenia okresného a krajského súdu. Napriek tomu, že vo vzťahu k rozsudkom okresného a krajského súdu nie je daná právomoc ústavného súdu, ich závery a procesné postupy treba posúdiť v súvislosti s uznesením najvyššieho súdu o neexistencii dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku. Z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu. Predmetom ústavného prieskumu bolo, či konanie súdov ako celok nevykazuje procesné pochybenia v miere porušenia práva sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie.

13. K sťažnostnej námietke o nevyhnutnosti vykonať súdne znalecké dokazovanie treba uviesť, že kým navrhovanie dôkazov je právom a zároveň procesnou povinnosťou strán sporu, len súd rozhodne, ktorý z navrhnutých dôkazov vykoná. Je to prejav zákonnej právomoci všeobecného súdu korigovať návrhy strán sporu, sledujúc tak rýchly a hospodárny priebeh konania, a súčasne zabezpečiť, aby sa zisťovanie skutkového stavu držalo v mantineloch predmetu konania a aby sa neuberalo smerom, ktorý pre podstatu veci nie je relevantný. Ústavný súd do tejto právomoci všeobecných súdov zasahuje len výnimočne, ak by odôvodnenie odmietnutia vykonať navrhnutý dôkaz bolo ústavne nekonformné alebo by bez jeho vykonania nebolo možné bezpečne ustáliť skutkový stav.

14. Najvyšší súd posudzoval, či nešlo o dôkaz, ktorý by mohol mať vplyv na skutkový stav, ktorý by z vykonaných dôkazov nebolo možné bezpečne ustáliť. Okresný súd uviedol, ktoré vykonané dôkazy vo vzájomnej súvislosti dostatočne presvedčivo odôvodňovali záver o pravosti sporných podpisov. Žalobkyňa predložila súkromný znalecký posudok [REDAKOVANÉ] ako aj odborné vyjadrenie [REDAKOVANÉ]. Naproti tomu sťažovateľka predložila len znalecký posudok [REDAKOVANÉ], ktorý bol všeobecnými súdmi v súlade s princípom okamžitej aplikability procesných predpisov správne vyhodnotený ako listinný dôkaz. Súdny zohľadnili aj to, že [REDAKOVANÉ] v mene úpadcu popreté pohľadávky z úverových zmlúv písomne uznal, boli evidované v účtovníctve a splácané. Keďže žalobkyňa uniesla dôkazné bremeno preukázania existencie popretých pohľadávok, je ústavne udržateľný záver, že nebolo nevyhnutné a hospodárne vykonať nariadené znalecké dokazovanie.

15. Súdny sa náležite vysporiadali s námietkou o nevyhovení žiadosti sťažovateľky o odročenie pojednávania pre účel predloženia súkromného znaleckého posudku. K tomu uviedli, že predkladanie dôkazov nemožno zúžiť len na konanie posledného pojednávania, keďže sťažovateľka mala počas celého konania možnosť predkladať dôkazy, minimálne od spochybnenia ňou predloženého znaleckého posudku. Advokátom zastúpená sťažovateľka si musela byť vedomá, že po nadobudnutí účinnosti Civilného sporového poriadku ňou predložený znalecký posudok [REDAKOVANÉ] nespĺňa požiadavky súkromného znaleckého posudku. Aj vzhľadom na vývoj sporu sa sťažovateľka nemala uspokojiť len s predložením znaleckého posudku, nevyhovujúcim novým procesným normám. Rozsah dôkazného bremena sťažovateľky sa odvíjal od miery aktivity žalobkyne. Pokiaľ chcela byť v spore úspešná, nič jej nebránilo vyvinúť tomu zodpovedajúcu dôkaznú iniciatívu. Preto bolo v súlade s kontradiktornosťou sporu konštatovanie súdov, že sťažovateľka neuniesla dôkazné bremeno v nadväznosti na intenzívnejšiu procesnú aktivitu žalobkyne. Nemožno súhlasiť so sťažovateľkou, že jej právu predložiť súkromný znalecký posudok predchádza právo súdu nariadiť znalecké dokazovanie. Zo systematického členenia dôkazných prostriedkov nevyplýva prioritizácia niektorého z nich, keďže žiaden dôkaz nemá predpísanú zákonnú silu.

16. Nemožno sa stotožniť ani s námietkou porušenia princípu rovnosti zbraní, ktorý je súčasťou práva na spravodlivý súdny proces. Sťažovateľka mala vytvorený dostatočný priestor na uplatnenie prostriedkov procesnej obrany a útoku. Už v decembri 2015 žalobkyňa na základe informácií od znalkyne [REDAKOVANÉ] spochybnila obsah a formu sťažovateľkou predloženého znaleckého posudku. S istotou musel byť presun dôkaznej iniciatívy sťažovateľke zrejmý od septembra 2018, keď boli vykonané súkromný znalecký posudok [REDAKOVANÉ] odborné vyjadrenie a výsluch znalkyne [REDAKOVANÉ]. Od septembra 2018 do marca 2019, keď súd nariadil znalecké dokazovanie, mala

sťažovateľka možnosť zabezpečiť dôkazy preukazujúce jej tvrdenia. Obidve strany sporu mali zabezpečené rovnaké procesné práva a možnosti. Dôkazná pasivita sťažovateľky spôsobila, že žalobkyňa jej prislúchajúce dôkazné bremeno uniesla, čo nie je porušením rovnosti strán sporu.

17. Pri námietke o prekvapivom postupe okresného súdu treba zohľadniť, že okresný súd neporušil kogentné procesné normy, keďže spôsob nariadenia znaleckého dokazovania a upustenie od vykonania nariadeného znaleckého dokazovania nie sú explicitne upravené. Preto neboli sťažovateľke odňaté procesné práva tým, že okresný súd nevyhovel jej žiadosti o odročenie pojednávania pre účel predloženia súkromného znaleckého posudku. Po doručení uznesenia o zrušení uznesenia o ustanovení znalkyne [REDAKOVANÉ] a predvolania na pojednávanie sťažovateľke nič nebránilo v tom, aby zistila, či súd pokračuje v úkonoch nariadeného znaleckého dokazovania, resp. aký ďalší procesný postup súd zvolil. O tom, že postup okresného súdu nebol a ani nemohol byť pre sťažovateľku prekvapivý, svedčí aj to, že po zrušení uznesenia o nariadení znaleckého dokazovania znalkyňou [REDAKOVANÉ] okresný súd stranám sporu nedoručil uznesenie o ustanovení iného znalca, ako tomu bolo v prípade znalkyne [REDAKOVANÉ]

18. Treba súhlasiť s tým, že uznesením o ustanovení znalca rovnako ako uznesením o nariadení znaleckého dokazovania nie je súd viazaný. Hoci mohol okresný súd oznámiť stranám sporu zámer nevykonať nariadené znalecké dokazovanie v predvolaní alebo v uznesení o zrušení, nemožno dospieť k záveru o porušení procesných práv sťažovateľky v ústavnoprávnej intenzite. V okolnostiach veci sťažovateľky, keď dôkazná iniciatíva svedčala v prospech žalobkyne a sťažovateľka mala od spochybnenia ňou predloženého znaleckého posudku dostatok času na predloženie ďalších dôkazov, bol postup súdov v súlade s princípmi sporového konania. To platí o to viac, že závery všeobecných súdov o nevykonaní nariadeného znaleckého dokazovania nie sú zjavne neodôvodnené, nechýba im predchádzajúca racionálna úvaha vychádzajúca z priebehu konania, najmä stavu dokazovania a ani jeho nevykonaním nebola sťažovateľka postavená do podstatne nevýhodnejšej pozície ako žalobkyňa. Preto namietaným uznesením najvyššieho súdu neboli porušené práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto jej ústavnej sťažnosti nebolo vyhovené. V ústavnej sťažnosti bolo nadbytočné spojenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy, keďže záruky obsiahnuté v týchto všeobecných ustanoveniach ústavy sú prirodzenou súčasťou základného práva, ktorého porušenie sa namieta.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. decembra 2022

Peter Straka
predseda senátu